

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl., $\frac{1}{2}$ an
3 fl., $\frac{1}{4}$ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericescă-politică.

Insertiuni

Un şir garmond:
o dată 7 cr., a dóua órá
6 cr., a treia órá 5 cr.,
şi de fiesce care publi-
caţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dacţiunea şi Admini-
straţiunea Unirii»
în
Blaş.

Anul VII.

Blaş 4 Septembre 1897.

Numărul 37.

Două curente.

Discusiunea interesantă, care s'a ținut în adunarea generală a Asociaţiunii în Mediaş cu privire la mai multe obiecte, a scos la ivélă două curente contrare, de cari sînt stăpâniţi membrii acestei societăţi cu privire la scopurile ei.

Unul este un curent generos, înalt, desinteresat, care voesc, să facă din Asociaţiune o binefacere pentru întreg poporul românesc, pentru a cărui literatură şi cultură s'a înfiinţat. Acest curent nu vre să concentreze instituţiunile Asociaţiunii numai în Sibiū, ci să le creeze, ori unde poporul românesc are lipsă de cultură ca mijloc de conservare naţională. Espresiunea cea mai viuă şi-a aflat-o curentul acesta în accentuarea necesităţii, ca să cercăm mijloce nouă şi să folosim mijlocele, de cari dispunem, mai virtos pentru promovarea literaturii şi pentru ajutarea şcolilor românesci existente şi pentru crearea de şcoli românesci acolo, unde poporul nostru este espus pericolului de a fi desnaţionalisat.

Cel alalt curent este fórté exclusivist şi egoist. El vre, ca toate instituţiunile Asociaţiunii să se creeze în Sibiū şi în prima linie pentru Sibiū, de şi toţi Românii au contribuit la înfiinţarea şi contribuiesc la susţinerea Asociaţiunii. Acest curent şi-a aflat espresiunea marcantă în motivarea, cu care comitetul central a respins propu-

nera domnului canonic Gavrilă Pop de a se ajuta şcolile populare din mijlocele Asociaţiunii. În această motivare se zice, că „prin susţinerea şcolii civile de fete Asociaţiunea a adus tot sacrificiul posibil pentru învăţămîntul popular“, de şi este cunoscut, că şcola această este accesibilă numai pentru puţine familii românesci, cari dispun de o stare materială mai bună. Aderenţii acestui curent periculos au mers până acolo, în cât în butul paragrafului 2 al statutelor Asociaţiunii, care pune între scopurile Asociaţiunii şi „înfiinţarea eventual ajutorarea de şcoli“, au votat în contra propunerii, ca Asociaţiunea să ajute respective să înfiinţeze şcoli pentru cultura poporului. Şi fiind că la votarea această s'a ivit paritate de voturi, dacă votul preşedintelui nu se alătura la propunerea aceea, s'ar fi adus un conclud, care ar fi vătămât în chipul cel mai vedit statutele Asociaţiunii. Tot curentul acesta exclusivist şi egoist s'a împotrivit şi la esecutarea concludului adunării generale anteriore, prin care comitetul central fusese autorisat „de a publica consecutiv premii pentru tractate populare şi scurte asupra materiilor, ce ating relaţiile ţerănimii române, din domeniul dreptului public, administrativ şi privat al statului, cari tractate să se desfacă cu un preţ cât mai ieftin pentru popularisarea cunoscătelor de drept“. În zădar vedem din rapórtel prezentate chiar de comitet, cât de mare lipsă de ajutoriū are literatura românescă, căci

pentru ea nu se însufleţesc aderenţii curentului amintit, pe cum s'au însufleţit pentru așa numita „casă naţională“, care înse mult timp nu va fi alt ceva de cât o casă sibiană, ce va servi pentru prelegeri publice, concerte, reprezentaţiuni dramatice, conveniri sociale de ale Sibienilor şi pentru trebuinţele societăţilor române din Sibiū.

Nici o dată egoismul Sibienilor nu s'a pronunţat atât de puternic şi intolerant ca tocmai cu ocasiunea desbaterii, asupra „casei naţionale“, când au terorizat întregă adunarea cu ameninţarea, că nu vor face nici loterie nici colectă, dacă nu se face casa aceea, şi ast fel nu vom avé nici bani, nici casă.

Omul cugetătoriū se întrébă, că ce póte fi motivul acestui curent periculos?

Dacă considerăm spiritul, în care s'au desvoltat instituţiunile naţionale în Sibiū, credem a nu greşi, când susţinem, că motivul adevérat este interesul de a exploata instituţiunile naţionale spre scopuri confesionale.

Toţi scim, că „Albina“ s'a înfiinţat cu banii tuturor Românilor, şi că chiar şi fonduri greco-catolice sînt angajate cu un număr însemnat de acţiuni la acest institut puternic. La început, când erau puţine avantajele materiale, s'au ales în direcţiune tot atâţia membri greco-catolici, câţi şi greco orientali. După aceea în locul greco-catolicilor, cari au murit, n'au mai ales greco-catolici așa, că astăzi numai un greco-

Feuilleton.

Suvenir de călătorie.

(Blaş—Budapesta—Agram—Veneţia—Fiume.)

(Fine.)

Şi étă-ne diminétă în portul Fiume, aprópe de pămîntul drag inimii noastre.

Cu cât ne apropiăm înse mai mult, şi cu cât regiunile lăsate dispar în negură, cu atâta ne schimbăm mai mult. Ne pare rău parcă după pămîntul Italiei ne e dor de undulaţiunile line ale mării, şi regretăm stradele nesgomotóse ale Veneţiei.

La „dogana“, — căci de şi în Ungaria, Fiume e mai mult italianesc, — la vamă finanţil ne vizitéză cuferile, le arétăm trişti şi abátuţi: n'avem nimic, de cât câte va resturi de şuncă şi pâne şi nisce sticle góle. Treceam mai de parte şi ne întilnim cu simpaticul profesor *Vincenţiu Nicórá*, care ne spune, să ne îndreptăm spre otelul „de la ville“ închiriat pentru noi, şi ne promite, că va reveni la órele 8 spre a face cu noi o vizită prin oraş după un program a nume statorit. Sîntem veseli de bunăvoinţa, ce ne-o arată.

Ajunşi în otel ne punem puţin în rînd toaleta deranjată, luăm dejunul şi aşteptăm cu dor pe dl Nicórá, care şi sosesc la óra prefiptă. Pornim prin Fiume, care ne pare destul de frumos şi interesant.

Aşedat lângă sinul Quarnero, la vérsarea rîului Fiumara în Adriatica, oraşul Fiume, care se spune, că numérá la 30 de miil de locuitori, are o situaţie fórté plăcută. Înainte marea întinsă, pe carea pânze albe lunecă în toate direcţiunile, şi la spate munţii Karstului şi înălţimea Tersatto îl feresc parcă de vînturile réci ale Iernii şi-l fac, să aibă o climă dulce de Italia şi o vegetaţiune sudică. Nu în zădar se numesc Fiume cea mai frumoasă perlă a corónei s. Ştefan. Dar pe lângă totă scutirea din partea de cătră mézánópte Fiume, pe cum ni-se spune, sufere mult de bora sau vîntul de mézánópte.

Am védut în cale vechea cetate, cu piaţa de legumi, cu stradele neregulate şi strîmte, cu poporaţiunea sa, cari toate așa mult se deosebesc de splendida cetate nouă cu palătele ei elegante, cu stradele regulate şi împodobite şi cu portul, unde e o mişcare așa de viuă. Am vizitat fabrica de ghétă, unde directorul cu multă gentiletă ne-a esplicat modul pregătirii gheţei. Am trecut apoi la acuaduct

saū mai bine la hala maşinilor, de unde se pompéză apă în tot oraşul, şi unde sînt adunate într'un singur basen toate isvórele rîuleţului Fiumara așa, că cređi, că isvóresce de sub stîncă de o dată întreg rîuleţul. Tot de aci am privit castelul şi cele alalte zidiri de pe *Tersatto*, de unde ne închipuim, cât de splendidă are să fie priveliştea preste oraş şi preste mare până de parte la *Abbazia* şi *Volosca* la ţermurii Istriei. O plóe sosită pe neaşteptate a pus capét preumblărilor noastre prin Fiume. Am grăbit repede cătră casă, şi totă ziua aceea n'am mai putut face, de cât câte o scurtă preumblare la vre o prăvălie, şi şi preumblarea aceea numai pe tramvaiū.

După amézi, pe o plóe grozavă, ne-am adunat, câţi am putut, şi am plecat cu cel dintăiū vaporeaş spre *Abbazia*, depártare $\frac{3}{4}$ órá de la Fiume. Printre morboşil de pept *Abbazia* se bucură de mare renume, dar gândesc, că şi pentru cei sănătoşi ea e un loc de petrecere de prima clasă. Aci găsesci o vegetaţiune așa de abundantă şi așa de variată, cât făr de voe îți vine în minte, ce cheltueli enorme va fi reclamat şi reclamá pe fie care zi îngrijirea *Abbaziei*. Am trecut înainte printre tufele şi arborii de ciparoşi

catolic din Sibiu și altul din provincă mai sînt tolerați în direcțiune, pînă cînd vor muri, ca să facă loc numai la greco-orientali. Acei oficiali ai „Albinei“, cari nu de mult au voit, să bage în direcțiune pe un Român, care din întimplare e greco-catolic, au fost amenințați cu cercetare disciplinară. Despre aplicarea oficialilor și despre alte lucruri, cari toate dovedesc, că din „Albina“ vor să facă o instituțiune de căpătuelă greco-orientală, nici nu mai vorbim.

Tot așa se purcede și cu școla de fete a Asociațiunii. Mai mulți indiviți greco-catolici, cari și-au făcut cursul regulat și cu succes bun la universitate, și cari în sensul legii existente erau cualificați pentru școla civilă, n'au putut încăpe de profesori, numai pentru că sînt greco-catolici, pe cînd din contră pe un greco-oriental după mai multe cercetări disciplinare îl întăresc definitiv în postul său.

Mai înainte adunarea generală își alegea oficialii: secretariu, cassariu, controlor, bibliotecariu, archivariu. Si-bienii înse cu ocaziunea modificării statutelor s'au îngrijit, ca aceste posturi să le completeze numai comitetul, și el va sci togmi lucrurile, în cât nici în aceste posturi, — fiind că sînt remunerate, — să nu mai pótă ajunge și vre un greco-catolic.

Casa națională încă nu pôte să fie pustie, ea încă va trebui să aibă câți va oficiali și ast fel să se prefacă din casă națională în capatuélă confesională, dacă membrii Asociațiunii nu vor pune o dată stavilă la acest curent periculos, care face, ca Asociațiunea noastră să nu iea avîntul, care ar trebui să-l aibă o instituțiune atât de frumoasă și salutară.

Să ne grupăm deci cu însuflețire în jurul stégului Asociațiunii, dar în același timp să lucrăm din toate puterile,

ca această instituțiune să promoveze literatura românească și cultura întregului popor român, și să nu permitem, ca ea să fie exploatată spre scopuri confesionale.

„Dreptatea“ eră are ațurări „ortodoxe“. — Ea în primul din numărul său din 1 a c. dă fără cruțare în preoțimea rutenă din Galiția făcîndu-o responsabilă pentru miseria națională, politică și economică, la care a ajuns poporul rutean de acolo.

Nu vom să cercăm mai de aproape, care e isvorul rîntăților din Galiția. Ceea ce ne îndemna, să ne ocupăm de lucrul acesta, sînt cuvintele, cu cari „Dreptatea“ cea pururea strimbă, cînd e vorbă de confesiune religioasă, își drege zama din articolul său. Eță-le:

„Se înțelege, că față de această teribilă abatere de la chemarea și scopul adevărat puterea de stat încă nu stă cu mâinile în sin, ci a căutat și ea căi și mijloce, — nu ca să vindece rēul aci a casă, unde ar fi mai naturală vindecarea, ci ca să tragă și ea folosele sale mai mari. A întervenit — pe semne — la Roma și a esoperat, de s'a făcut în Roma un seminar special gr. catolic, numai pe sama Rutenilor, care seminar va fi condus de Iesuiți. Gata fiind deja acest „colegiu seminarial“, deja în anul curent se va pune în lucrare și ast fel poporul rutean în viitoriū va fi fericit prin preoți crescuți de Iesuiți!“

„Serman popor! Ne putem închipui, ce fel de credință religioasă greco-catolică vor băga Iesuiții în inimile teologilor ruteni; ce iubire și ce moralitate bisericăscă-națională vor sugere ei de la Iesuiți și ce fel de preoțime se va crece în viitoriū pe sama poporului gr. cat. rutean!“

Dar Domnilor de la „Dreptatea“, vędut-ați vre o dată vre un Iesuit? Și grăit-ați cu el? Și dacă nu, de unde atăta ură fanatică asupra Iesuiților, atăta ură, cât orbiți fiind de ea grăiți și neadevăruri și absurdități cu o rēsufare?

Orî dōră nu e absurditate a zice: „Ne putem închipui, ce fel de credință greco-catolică vor băga Iesuiții în inimile teologilor ruteni?“ Dōră există în lumea asta și o „credință greco-catolică“? Noi așa sciam, că Domnul nostru Isus Christos ne-a lāsāt numai o singură credință, „o credință“, pe cum zice s. Paul.

Dar apoi neadevărurile? Domnilor, dacă v'ați fi luat osteneța de a vē informa despre lucru, ați fi putut, să aflați, că acuma de mulți ani tot Iesuiții au condus și colegiul Atanasian, acel colegiū, în care s'au crescut pînă acuma și alumnii ruteni, și că prin urmare în ce privește pe conducătorii creșterii lor prin întemeierea noului colegiū rutean nu s'a provocat nici o schimbare.

„Ce iubire și ce moralitate bisericăscă-națională vor sugere ei de la Iesuiți?“ Domnilor, sînt acolo aproape de Timișōra câți va domni gr. orientali, — credem, că îi sciți, — cari s'au fost însoțit și ei nouē, cînd în 1893 am peregrinat la Roma. Dlor încă au fost cu noi, cînd ne-au primit superiorii Iesuiți și alumnii români din colegiul s. Atanasii. Domni aceia, — dōră le veți crede dlor, dacă nu ne credeți nouē, — domni aceia vē pot spune, ce iubire și ce moralitate bisericăscă-națională sug alumnii seminariali de la superiorii Iesuiți. Noi de loc nu ne temem de mărturisirea acelor domni.

Întreg atentatul acela grozav din Roma îndreptat asupra Rutenilor, după cum e informat „Pol. Corr.“, se reduce la următoarele:

„Cu perseveranță neobosită urmărește Papa Leo XIII silințele sale îndreptate spre unirea bisericilor, cari vor rămăne un titlu de glorie al pontificatului lui, orî cari le-ar fi rezultatele nemijlocite. Între silințele acestea se înșiră și planul nutrit deja de multă vreme de a transforma colegiul grecesc al s. Atanasii așa, cât el conform menirii sale originale să servescă exclusiv spre creșterea de preoți de rit grecesc, cari să se trimită apoi ca misionari în Orient. Înse planul acesta nu se pôte executa, pînă cînd, pe

și cedri, printre grupurile de flori aranjate cu multă artă, și ne-am oprit înaintea vilei Angiolina, unde doi stîlpi înalți, colorați în nise colorii așa de dragi nouē, ne-au atras atențiunea. Ne-am apropiat și am cetit pe o tablă în italianesce: „Vietato l'ingresso.“ Curioși am întreat pe un polițist, de ce e oprită aci intrarea? Ne-a rēsuns, că vila se aranjază pe sama reginei din România, care va sosi zilele acestea. Ne-am aședat apoi pe o bancă și ne-am închipuit, câte idei poetice n'a fi conceput Carmen Sylva pe banca acēsta, la zuzitul frunzelor și la murmurul undelor, cari din timp în timp se sparg de țerm!

Am mers apoi mai de parte și am vędut vila Amalia, hotelul Stefania, Quarnero, hala băilor și multe alte zidiri luxōse. Vędut-am în un unghiū dosit și o mică biserică și ne-am îndreptat pașii și spre acest locaș de pace, ridicāndu-ne pe un minut mintea sguduită la vederea atātor frumuseți și minuni ale naturii sus, sus la Ziditorul a tōte. . . . .

Mai spre nord de Abbazia am vędut turnul bisericii din Volosca, oraș cu băi de mare și cură climatică, locuit de Români istriani slavisați.

Cătră sară ne-am întors. Dar de abia porniți din portul Abbaziei, am vędut, cum munții Istriei intră tot mai mult în negură, și nori groși astupă cāmpul vederii tot mai mult. Marea se părea nēgră, valurile se făceau din ce în ce mai mari, și vaporaușul

nostru, de alt cum săltăreț din firea lui, juca așa de nechibzuit. Pe un moment am început a mă umplē de frică, dar scoțēndu-mi orologiul cu bucurie am vędut, că nu mai avem de cât 25 minute pînă la Fiume. M'am desfātat apoi în jocul valurilor, în picuri mari de plōe, cari cădeau așa de mari și de deși, cum nici o dată n'am mai vędut, în salturile vaporaușului, în câte va fețe gālbuī de ale companionilor mei și în bucuria redactorului „Unirii“, care totuși spera, că ne va apuca pe vre unul bōla de mare.

De o dată o fluerătură grōsă ne lovesce auđul, și eță-ne intrăți în port. eță-ne scāpați de orî ce primejdie! Am privit ironic la valurile, cari din ce în ce tot mai mari se spărgeau de întăriturile portului, la marea din ce în ce tot mai agitată, și ne-am întors la otel. Aședăți la cină observăm, că unul din noi lipsesce: „capo di compagnia“ plecase înaintea noastră cătră casă.

Să nu uit o mică întimplare. În Fiume, — care se ține de Ungaria, — am scris a casă o epistolă, în care spuneam, că am ajuns în pace la Fiume. că pornim cătră casă, și că ni-s'au gātāt banii. Pun epistola în buzunarul paltonului și uit, să o pun în vre o cutie de pistole din oraș. Dar cānd umblam pe străđile Abbaziei, zăresc o cutie postală. Aprōpe involuntar prind epistola și o arunc în cutie. Dar deja în momentul al doilea imi și vine în minte, că Abbazia se ține de Austria, și că marca mea de pe epistolă nu va avē nici o valōre. Sēracul

de el, vor zice cei de a casă, nici atāția bani n'are, cât să cumpere o marcă! Și aievea așa au și gāndit!

Ziua următoare cerul s'a făcut erāși vesel. dar era prea tārziū: încă în dimineța aceea trebuia să ne întōrcem. Ne-am umplut acum deci cuferele gōle cu portocale Ieftine și bune și zicēnd un ultim rēmas bun marii ne-am suit în tren și am plecat cătră Ardeal. Am privit din ferēsta cupeului, cum rind pe rind dispăreau tōte dinaintea ochilor nostri, și cum munții Karstului își întindeau brațele, să ne cuprindă. Și cānd n'am mai vędut marea, m'am aședat supērat pe o bancă, mi-am închis ochii și m'am recugetat la tot, ce am vędut. . . . .

Cāt de bine fuseră înse tōte la mergere, așa de rēu se încurcāu acum la întōrcere. În cupeū nu mai eram numai noi, ca de data cealaltă; eram îmbulđiți cu nise escursioniști unguri, cari veniau din Orient, de la Alexandria și de la locurile sante. La vremea prānzului aflarăm, că ultimele resturi de māncare se stricaseră, și trebui cu multă părere de rēu, să le svīrlim pe ferēstă a fară. La Agram ne mai înviorarăm puțin: părintele Szegedi ne aștepta, să ne spună un bun sosit. Dar noțtea, care sosi, avea să ne fie o tortură pentru toți: stam în cupeū așa de îndesați ca sardinele în o cutie; nu puturăm de loc închide ochii, era așa de mare îmbulđelă în cupeū. Numai o singură dorință mai aveam: să ajungem la timp în Pesta spre a ne putē sui pe trenul, care plēcă cătră Ardeal. O dōriam asta așa de

cum a fost acuma de câți va ani, află primire în colegiul grecesc și alumnii de rit rutenesc. Asta merge așa de de parte, cât amintitul colegiu a primit numirea de colegiu greco-rutenesc, al cărui alumnii de cele două rituri amintite cercetază prelecțiile în colegiul Urban al Propagandei, în vreme ce administrarea internă a numitului colegiu s'a încredințat Iesuiților. Pentru a delătura acest inconvenient Sfântul Părinte a conceput planul, ca de o dată cu reorganizarea colegiului grecesc să înființeze un colegiu rutenesc deosebit, a cărui alumnii să alba menirea, ca după educarea sa să lățească învățăturile bisericii catolice în locuri de misiune în Austro-Ungaria și în Levante. Prin munificența împăratului Francisc Iosif i-s'a dat Papei putința de a realiza acest plan al său. Mulțămită darului, ce l-a destinat împăratul spre acest scop, a putut să se cumpere în cartierul Trastevere o clădire mare pe sama noului colegiu rutenesc. Colegiul acesta se va deschide deja cu începutul anului scolastic viitoriu și va primi pe alumnii rutenii din colegiul grecesc. Conducerea colegiului rutenesc se va încredința Iesuiților. Acest institut nou, dimpreună cu colegiul rutenesc deja existent și întemeiat asemenea din munificența împăratului Francisc Iosif, va avea misiunea de a forma preoții mai ales pe sama respectivelor comune bisericesci din Austro-Ungaria. Conducerea colegiului grecesc se va încredința Augustinianilor francezi, a căror mănăstire mamă e în Constantinopol. Ei au prestat deja serviții esențiale silințelor Papei îndreptate spre unirea bisericilor; ei conduc a nume cu rezultatul cel mai bun cele două parochii momentose ale ritului greco-unit din Constantinopol și școlile împreunate cu ele. Cu hotărîrea Sfântului Părinte de a încredința Augustinianilor francezi direcțiunea colegiului grecesc, — care lucru, fie zis în trecut, l-a recomandat Papei adurmitul cardinal Galimberti, — stă în legătură aceea, că superiorul general al acestui ord petrece în Roma și a fost primit de

cătră Papa în audiență lungă. Conducătorii și învățătorii colegiului grecesc se vor alege în chip special dintre acei membri ai des numitului ord, cari au dezvoltat deja activitate în parochiile și școlile greco-unite din Constantinopol și spre a-și pute împlini mai bine chemarea au trecut și ei înșiși la ritul grecesc."

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Consistoriul arhidiececan gr. or. român s'a deschis în 1 a c. la Sibiu.

Reformații vădend, cum defecționează poporul lor în urma introducerii nouelor reforme bisericesci politice, sint nemulțămiiți cu ele. Mai periculoasă află ei neconfesionalitatea, din care causă conventul districtului Baranya a anatematizat pe neconfesionali hotărind, că să li-se denege botezul și cina Domnului, și să nu fie admiși ca martori la botez, în biserică să nu mai ocupe locuri de frunte, ci să se așeze numai ca oșpeți, pe unde pot, la înmormintare să nu li-se îndeplinască funcțiuni religioase, și să fie înmormințați în un loc deosebit de reformați.

E semnificativ, că presidentul conventului a fost Szilágyi Dezső, și el a enunțat și anatema de mai sus. Dacă acum și reformații sint revisioniști, ce vom zice despre cei alaiți creștini, cari nici când nu au fost amicii nouelor reforme?

Germania.

Al XLIV-lea congres al catolicilor germani s'a deschis Lună în Landshut din Bavaria participând la congres catolic din toate părțile imperiului german, pe cum și mulți Austriaci. President a fost ales deputatul parlamentului imperial Bachem, era vicepresidenți br. Heeremann și fabricantul Brandt. În ședința primă s'au trimis telegrame omagiale Papei, regentului

așteptat preste o oră, ne suirăm vre o câți va pe un tramvai cu vapor și pornirăm în oraș.

La întorcere dna L. P. ne făcu o deosebită surprindere: ne trimise o sticlă de vinars bun și vre o 20 de covrigi sărați. Ne mai înveselirăm. La 12 ore eram în Teiuș. Compania începuse încă de la Cluș, a se desființa. Aci ne părăsiră încă vre o câți va. De abia mai rămăserăm vre o 15.

După amezi la 2¹/₂ sosirăm în Blaș. Eram așa de veseli, că ne regăsim între cei dragi, cari încă de la intrarea trenului în hotarul Blașului ne așteptau de-a lungul liniei. Toți eram la ferești, toți doriau, să ne vedem prietini și pe cei dragi cu un minut mai curând.

Dar etă-ne în gară! O mulțime de prietini ne așteptă și ne aclamă de bună revedere. Ocup loc cu câți va prietini în caleasa P. S. Sale Episcopului Radu, care era la stațiune, și intrăm în Blaș, salutați de prietini, cari ne doriau . . . .

Și acum, când după patru luni de la excursiunea acésta îmi termin suvenirile mele, — cari vor fi plictisit pe mulți, — nu pot, să închei alt cum de cât cu cuvintele puse în frunte:

O Venezia benedetta.

No ti vogio piu lasar!

A.

mult, pe cât de mult ne erau góle cuferele de mâncare și pungile de bani. Dar se vede, că nu ne-a fost dată: trenul plecă dinaintea nasurilor noastre, și noi zdrobiți de oboselă și fără de bani eram nevoiți, să stăm aproape 12 ore în marea și scumpa capitală a Ungariei.

Nu vă puteți descrie ciuda tuturor! Un profesor ne conduse cu multă bunăvoință la muzeul de naturale și la grădina botanică, dar făcurăm calea asta numai protestând. „Ce să mai vedem muzeu de naturale, când am vădut bogatele colecțiuni din Agram? Și ce grădină botanică pôte rivalisa cu boschetele Abbaziei?” Și avea multă dreptate prietini! Mai cu samă în grădina botanică nu era nici măcar ierbă! Și dacă totuși vedurăm ceva, asta era în casa de flori.

Sosise ora prânzului. Măncărăm, ce puturăm, și mai tândărirăm puțin prin oraș până la vremea pornirii trenului. O, eram așa de veseli, când mă vedui érași în tren și când simții, că trenul plécă! Zisei un adio capitalei, — pe care o uriam acum, — și virindu-mi capul în gulerul paltonului cercai, să adorm. Și-mi succese, și nu mă trezii de cât la Oradea mare, unde o lampă își trimitea razele chiar pe fața mea. În Ciucea, unde trenul stătuse mai mult, ne spălarăm în Crișul, care curge pe lângă gară, și apoi pornirăm la deal în Ardeal.

Ajunserăm la Cluș. Era ora dejunului, dar era și Vineria mare. Cei mai mulți nu măncărăm nimic, (dar Dóme Iértă-mé! nu din abstenență, ci . . .), și fiind că aveam de

Luitpold și împăratului Wilhelm II. După acésta s'au discutat cestiunile deja pertractate în secțiuni:

1. Referitoriū la „cestiunea romană“ congresul de nouă a enunțat necesitatea de a se restitui suveranitatea teritorială a sfintului Scaun. Mai de parte considerând sarcina nesuportabilă, care o reclamă pacea intrarmată, congresul recunoște ca un postulat de urgență, ca să se recunoască Scaunul Apostolic de arbitru de pace.

2. Fiesce care catolic își va ține de o datorință principală de a se lupta în contra productelor nemorale ale preseii.

3. Repausul de Duminecă să se sfințească prin cercetarea bisericii și din partea lucrătorilor și a militarilor.

4. Între cestiunile sociale congresul a aflat de mai ardentă cestiunea micilor economi și a lucrătorilor de câmp. În popor are să se lățească temperanța. Crișmariul, care servește un cuant de beutură spirituasă mai mare, de cum e satorit, să se pedepsască.

5. Congresul îndemnă la studierea instituțiunii francmasonice, ca cunoscându-o de cel mai mare inamic al bisericii cu atât să pótă fi combătută mai cu succes.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Partidul poporal reîncepe seria adunărilor poporale.

În ședința de Sâmbătă a dietei croate deputatul Tuscan a imputat Jidovilor, că nu au morală. Oratorul ca recompensă pentru luptele purtate cu Turcii de cătră Croați revindică pentru aceștia rolul de a fi mijlocitorii între Orient și Occident, după ce Ungaria nu e capabilă de acest rol lipsindu-i morala creștină, carea a stirpit-o domnia jidovescă. Croația își va ajunge independența și unitatea, ori și cine i-ar face opoziție. Oratorul a fost îndrumat la ordine de cătră president.

Serbiū din Croația și-au publicat programul politic, în care declară, că stau pe basa pactului cu Ungaria, pretind respectarea drepturilor autonomice ale bisericii gr. or. sârbesci și egală îndreptărire cu Croații în toate cestiunile vieții publice.

Austria.

În luna acésta ar fi, să se deschidă parlamentul imperial. Cu toate acestea situația politică nici acum nu e limpede. Germanii liberali perseverază în inimizție față de nisuințele guvernului în cestiunea egalei îndreptățiri a diverselor naționalități, și nici nu vor să audă de împăcare.

Cabinetul Badeni cercă a se întări pentru ori ce eventualitate. El nu se mulțămescce cu aceea, că din cei 425 deputați 220—230 îl spriginesc din cas în cas, ci voesce o majoritate constantă și sigură. Majoritatea acésta o ar compune diversele grupuri politice negermane și conservativi germani. Mai greu pôte câștiga guvernul pe Cehii tineri, cari acum cred a fi timpul oportun spre a-și realiza deplin programul său. Dacă Badeni va ceda postulatelor cehe, ușor pôte perde 2—3 membri din cabinet.

În urma purtării Germanilor din Austria guvernarea constituțională e împedecată, și așa în sensul art. 14 al constituțiunii austriace lucrurile se regulează la cas de lipsă prin ordinațiuni imperiale. De curând s'a dat o atare ordinațiune cu privire la intrarea în vigore a legii despre darea și premiile pe zachar.

Franța.

Presidentului F. Faure la reîntorcerea din Rusia i-s'au făcut mari ovațiuni. Presa preste tot este încântată de alianța ruso-franceză, de și nu-i cunoște singuraticile stipulațiuni. Foile franceze mai independente pretind, să cunoască acele stipulațiuni. Radicalii nu sînt deplin mulțamiți din cauza, că alianța are caracter pacinic, și ast fel împlinirea poștei de revanș trebuie să și-o amâne pe timp nedeterminat.

Ținuta puterilor europene față cu alianța ruso-franceză o caracterizează ziarul „Patrie“ ast fel: „Austro-Ungaria e neliniștită, Italia e mânișă, Germania e supărată, și Anglia e îngrijată.“

Negoțările de a lega amicitie mai strinsă cu Rusia s'au început în 1891, când s'a stabilit o basă comună de operațiune între Franța și Rusia ieșind Rusia din izolarea de până atunci. La 1893 s'a încheiat convențiune militară între ambele state. În urmă a succes diplomației franceze, să pună la cale visita țarului la Paris, care a adus după sine visita presidentului republicii la Petersburg și închierea alianței formale.

Social-creștinii din Brest au ales pentru a treia oră de ablegat în parlament pe abatele Gayrand, a cărui alegeri de mai înainte au fost anulate. Bravii alegători catolici nu vor, să se lase terorizați de apucăturile francmasonilor de la putere, ci voesc cu ori ce preț, să fie reprezentați în parlament prin un bărbat vrednic de a fi urmaș al episcopului Freppel și al eruditului prelat d'Hulst.

Turcia.

Pertractările de împăcare erau s'au infundat. Ambasadorii nu află garanță pentru asigurarea sumei, carea ar ave să o plătească Grecia ca desdaunare de război. Porța a cerut, ca închierea păcii să fie grăbită aducând ca motiv marile cheltueli, ce le reclamă susținerea armatei din Tesalia.

Adunarea națională din Creta în ședința din 24 Aug. a hotărît cu 60 în contra la 12 voturi, să înainteze admiralilor un memorandum, în care cere retragerea trupelor turcesci de pe insulă și declară, că primesce autonomia.

America.

Asasinarea presidentului Borda din republica Uruguay se ascrie intrigilor Argentinei, care ajută neîncetat pe insurgenții din Uruguay. Argentina voesc, să ajungă mare putere în America de sud și să predomineze Oceanul pacific; spre acest scop nutrește disensiunile din Uruguay, ca ast fel mai ușor să o pôtă

anecsa. După uciderea lui Borda războiul civil se va continua în Uruguay cu mai mare vehemență.

Corespondințe.

Șișesci 28 August 1897.

Onorată Redacțiune!

În numărul 35 din 21 August a. c. al prețuitului organ „Unirea“, după ce ați reprodus cele comunicate în „M. A.“, în optimismul și în iubirea de ordine, ce vă nutrește, ziceți cu totă bunăvoința, că lucrurile „nu vor fi chiar așa“.

Durere, lucrurile sînt cu mult mai triste, de cum le-a descris nu știu cine în „M. A.“.

De aceea spre lămurirea opiniunii publice cu totă onoarea vă dau informațiunile următoare, a căror esactitate o garantez cu responsabilitatea mea personală.

„Hramul“, „praznicul“, adecă aniversarul sfințirii sau dedicațiunii bisericilor după rînduella sfințelor canoane este o zi de sîrbătoare specială, care în totă lumea catolică (pe cum și la frații orientali) se ține cu un concurs mai mare sau mai mic, — lucru relativ, — de popor și de preoți, cu procesiuni evlavișe, cu petreceri populare, după terminarea celor sînte bisericesci.

Hramul e zi de jubileu pentru credincioșii bisericii respective, pe cum pentru toți, cei ce leau parte la acea sîrbătoare, se pocăesc, fac elemosină, împlinesc rugăcinnile etc.

E ceva pătrundătoriu a vedé, cu ce adună la aceste „hramuri“ nêmurile, prietini, cunoscuții, din depărtare și din apropiare, și după ce își plinesc datorințele religioșe, se împrăștie pe la casele credincioșilor și se veselesc în Domnul.

De multe ori am luat parte la ast fel de sîrbări în pruncia mea cu părinții buni și ca preot și tot de una am rămas mișcat adînc de plăcutele impresiuni a acestor zile jubilar pline de religiune și de multe dovești de nefățărîtă iubire creștină.

Hramul bisericii noastre e S. Marie-Mare.

Dedicațiunea solemnă a bisericii s'a făcut în anul 1891.

De atunci. — of! ce reamintiri! — ce a fost viața mea?

Suspendat, lipsit de preoție, scos de la altariu, aruncat prin temniți, au trecut ani lungi, până acum când în sfîrșit rehabilitat de tôte forurile, în virtutea verdictului pronunțat de însuși Pontificul Suprem Leone XIII în 18 Ianuariu 1896 mî-am reocupat oficiul și beneficiul parochial.

Nu se ține de acéstă corespondență, să vă descriu, ce am suferit și ce sufer de atunci și până în ziua de azi pe terenul religios ca și pe cel politic.

Am voit numai să relevez datele cronologice.

Trăiam în mijlocul poporenilor mei iubiți și iubitori, și prințre valurile persecuțiunilor și ale suferințelor ne mîgăiam cu speranța într'un viitoriu mai fericit.

Se apropia ziua dorită a hramului, și eu vedeam cu multă satisfacțiune sufletescă, cu câtă bucurie se pregătesce poporul meu la acea zi jubilară, când după atâtea vreme de despărțire și după atâtea dureri vom puté celebra împreună sîrbătoreala alésă a comunei.

Aceea-sî animație, așteptare încordată și bucurie sfință domnia în tôte bisericile filiale, pe la toți consăngenii, prietini și cunoscuții nostri din apropiare și din depărtare.

Eram în ajunul praznicului. Sosiră deja mai multe procesiuni evlavișe, și ni-se spunea, că alte procesiuni și cete de creștini frați sînt pe cale cătră mărêța noastră biserică.

În biserică eram ocupat cu alții mulți, cari îmi ajutați cu decorarea bisericii.

De o dată se aude ca o detunătură un glas de comandă militară, și numai de cât sunetul pașilor trop-trop și zurăitul greșos al armaturilor gendarmeresci.

Era o armată de gendarmi, 151 la număr, aduștați ca de război, cari au împrajurat numai de cât biserică, au pus puscile cu sulite piramidă în jurul ei.

Eu și cu mine toți cei din biserică am încremenit de surprindere durerosă, și reveniți din prima impresiune am plâns cu toții lacrimi amare și cădînd în genunchi și pe față înaintea iconei Maicii Preacurate ne-am rugat ferbinte, ca să ne întărească a suporta în pace amarul și durerea acestei ne mai pomenite persecuțiuni.

Într'aceste rêsună comanda militară, prin care gendarmeria se împărția în patrule, destinate a bloca comuna întregă, a ocupa tôte drumurile și cărările.

Atîta violență n'am putut lăsa fără protestare.

Am îmbrăcat s. patrachir și am luat în mână s. cruce de pe altariu și am pășit înaintea mulțimii gendarmilor întrebându-i, unde le e comandantul? Acesta mi-s'a prezentat, ér eu i-am spus următoarele:

„În numele Dumnezeului ceresc, în numele religiunii noastre dumnezeesci, în numele legilor sînte ale bisericii, în numele consciinței religioșe a creștinilor aici locuitori și aici adunați protestez și protestăm cu totă tăria în contra acestui atentat, ce se-vârșit, și vă provoc, ca în dată să părăsiți aceste locuri sînte și să nu ne împedeați întru împlinirea datorințelor noastre religioșe!“

La acestea mî-a răspuns, că ei au poruncă de la mai marii lor, și că de aceea se vor ține, protestarea mea nu o pot băga în samă.

În dată a comandat, ca 16 gendarmi înarmați să ocupe peristiliul bisericii și adecă intrarea, cari postându-se la comandă au luat armele în mîni și le-au ținut gata de „foc“, ér comandantul ne-a intimat, că toți să părăsim biserică, și nime, a fară de preotul local, să nu cuteze nici a se apropia de biserică, alt fel e fiul morții, ori cine va călca acéstă poruncă. Gróză și țipete au urmat, și cu nespuse consternațiune am părăsit cu toții biserică.

A venit un locotenent-comandant împreună cu auctoritățile administrative, cari au poruncit oștii gendarmilor, ca pe nici un muritoriu să nu lase a se apropia de biserică, nici a trece pe lîngă ea, să nu permită nici a clopoți, nici a merge la casa preotului. În ziua următoare preotul și cantorul cu fetul pot să intre în biserică a celebra s. liturgie, poporenii înse din comună, din filiale, sau celor din alte comune este absolut oprită apropiarea de biserică, intrarea sau măcar trecerea pe lîngă ea.

Pe o colină în fața fereștilor casei parochiale s'au postat 4 gendarmi, alți doi

lângă școlă cu menirea, ca să împedecă orî ce comunicațiune cu casa și oficiul parochial.

Am avut un mort în comună, și au oprit sunarea clopotelor după datină, pe cum au oprit și inseratul și litia, ér pe drumul țării, cum zice, comunicațiunea pentru poporul român a fost absolut împedecată așa, că mulți ómenî cu afaceri numai cu ocoluri mari și prin păduri s'au putut străcura, unde aveaî de mers.

O altă armată ajutătoare de haîduci din Bacasprie, de polițiști, de gornici de pădure, înarmați și ei, au ocupat drumurile și cărările din spre Maramureș, nu cum va să cuteze cine va a veni la hramul bisericii din Șișesci.

Așa s'a sfârșit ziua de 26 August în dureri și iritațiuni de nedescris.

Eü m'am retras măhnit până în adâncul sufletului și între lacrimi dureroase meditam: Ce sînt toate acestea? Nu găsiam explicare îndestulătoare.

Ziua de 27 August, ziua dorită de S. Mărie-Mare, hramul, jubileul bisericii noastre n'a mai fost zi de bucurie și de serbătoare. Starea de asediü, brutalitățile gendarmilor, indignațiunea și plîngerea credincioșilor au prefăcut toate în jale și tristetă.

Tréscurile au amuțit, clopotele n'au fost ertat, să sune, nici după mort, credincioșii internați în casele lor. E lucru firesc, că nici eü nu m'am dus a celebra s. liturgie din cauză, că mi-se strîngea inima de durere, și n'ași fi putut suporta chinul, să servesc între sulite, éră poporul credincios să fie împedecat în mod barbar de a veni în biserică.

Aușind bêtrânul meu tată și o soră iubită de grozăveniile, ce se petrec în Șișesci, împinși de iubire părintescă și de dragostea frățescă au alergat din Bacamare, ca să vadă, ce e cu mine. Și ce să veđi? Au fost opriți în cale și numai cu aceea și-au forțat trecerea pe drumul țării, că cumnatul meu Gavriil Barbul le spunea, că are afaceri grave cu fisolgăbiréul. Sosind în comună au fost luați toți, tată, soră, cumnat, între sulite și escortați în lagéru gendarmilor înainte fisolgăbiréului, carele tábéria cu statul său major în pavilionul de lângă biserică. Și aici după multe rugări, multe șicane, li-s'a dat drumul, să pótă veni, să mă vadă.

Ast fel a decurs ziua de 27 August!

Eü și senatul bisericesc am făcut arétare pe cale telegrafică la S. Scaun mitropolitan, la Maiestatea Sa, pe cum și la Sfinția Sa Patriarhul Romei Papa Leo XIII descriind în termeni epigrafici toate, cele ce le-am înșirat aici mai pe larg.

A treia zi apoi, în 28 August diminéta, s'au recules și s'au dus din comună toți gendarmii, lăsând în urma lor amintiri triste și acea impresiune de pustiü, ce te cuprinde după retragerea unei oști inimice, care ți-a prădat, ce aveaî mai scump pe pămînt. Și acesta pentru nevrednica și demoralizătórea lor purtare, despre ce ínse nu e timp, să vorbim acum.

Aceste scene, aceste zile triste s'au repetat de atunci de trei ori, adecă la 19, 20, 21 Septembrie 1896, ziua de S. Mărie-Mică, la 10. 11, 12 Iuliu 1897, și în 26, 27, 28 August a. c. cu două modificări:

1) Că puterea armată a stat numai din 51 de gendarmi, și armata auxiliară de haîduci și gornici de pădure redusă în proporțiune.

2) Că au permis intrarea în biserică și credincioșilor, așa ínse, ca prin strungă. Adecă gendarmii și oficialii administrațiunii să stea cu armele înainte ușii împreună cu antistia comunală, care va constata la fiesce care credincios identitatea persoanei, și dacă e din comună, îl lasă în biserică, dacă e străin, îl lea între sulite. A fară de acesta opresc procesiunile evlavioșe, încunjurarea bisericii cu procesiunile după obiceiü etc.

Adecă vin calvinii și gendarmii și prescriü, ce și cât poți face, și staü cu armă de mórte în calea creștinilor evlavioși.

De sine se înțelege, că aușind poporul de aceste măsuri arbitrare, neîndreptăite, barbare, m'au rugat toți și förte ferbinte, nu cum va să întră a celebra s. liturgie, că ei ca creștini liberi și ómenî cinstiți nu vor întră de loc și nici unul în biserică între ast fel de jurstări și sub ast fel de condițiuni nevrednice și umilitóre, și pentru că nici nu se pot ruga lui Dumnezeu cu inimă liniștită sciindu-se împresurați de sulite ca nisce rőufăcătorii prin temniți.

Așa s'a întâmplat, că în 20 Sept. 1896 și în 11 Iuliu 1897 des de diminéta ne-am tras cu credincioșii din parochia matre într'o biserică din filială la Bontăienii și la Unguraș și acolo am servit s. liturgie între frică și cutremur, pentru că prinșend veste de această fugă a creștinilor o glótă de gendarmi năvăli asupra bisericii respective. Noroc a fost, că pe când sosiaü persecutorii, noi eram gata deja cu s. liturgie, cu predica, toate pe scurt, ca în fugă, și între lacrimi de durere, și așa nu ne puteau ataca, fiind de ducă cătră casă.

În acest an ínse în 27 August au blocat și bisericile filiale, nu numai comunele, așa că n'am putut întră nici în bisericile filiale, pentru că n'am avut inimă, să servesc sub asistență și sub controlă de sulite.

Aceste sînt fapte întîmplate. Le-am descris așa, cum s'au întîmplat, în trăsături mari, fără a reproduce nenumăratele detaiuri, toate vătămătóre și insultătóre.

Dr Vasiliu Lucaciü
parochul Șișescilor.

Adunarea generală a Asociațiunii.

Adunarea din äst an a Asociațiunii acum estinse preste întreg teritoriul Ungariei s'a ținut în 27 și 28 Aug. de astă dată în Medias.

Bucuros am raporta mai pe larg despre adunarea acesta memorabilă, dacă spațul ne-o ar permite.

Memorabilă am numit adunarea acesta, pentru că adunarea generală acum întâia órá și-a párasit rolul de până acuma de a înregistra simplaminte cele ce face comitetul central. Și întră adevér rolul, ce i-se cuvine adunării generale, e a controla și a corege activitatea comitetului central și a-i da direcțiune.

Discusiunea a și fost förte animată. Chiar de aceea nu e mirare, dacă unii membri din comitetul central, dedați a vedé simplaminte aprobate dispozițiunile comitetului, au vedít prea multă susceptibilitate.

Dintre hotărîrile adunării generale re-

levăm ca pe cele mai momentóse următórele două:

Adunarea generală a hotărît, ca de acum înainte Asociațiunea să îmbrățișeze și cauza școlii populare române. Durere, hotărîrea acesta s'a adus numai cu votul presidentului.

A doua hotărîre a fost, ca Asociațiunea să creeze un fond pentru ridicarea casei naționale. Hotărîrea s'a adus cu 45 contra la 34 voturi. Isbutirea acesta are să se mulțămescă a bună samă numai la aceea, că comisiunea esmisă de adunare a șters din propunerea comitetului central punctul, în sensul căruia fundațiunile Asociațiunii ar avé să se investescă în casa națională.

Mai amintim cu viuă bucurie darul de 20.000 fres, ce l-a făcut Asociațiunii dl Beloescu profesor din Bêrlad originar din Săcele cu menirea, ca din venitele acestui dar să se ajutore școlii populare.

Inteligența noastră din Medias, de și mică, a făcut tot posibilul, pentru ca adunarea să se simțescă în Medias ca a casă.

Noutăți.

Pietate. Duminecă în 22 Aug. s'a îndeplinit în comuna Tiur de lângă Blas o faptă de pietate vrednică de a fi imitată de toți bunii creștini. Dl *M. Străjan*, vechiü profesor în Craiova, reîntors în locul natal după 26 ani, și-a eshumat osămiutele părinților săi din cimiteriul comun și le-a adus lângă s. biserică, ridicând la capul lor o columnă de granit. Ceremonia funebrală a fost sėvărșită în biserică de v. prot. George Bărbat asistat de Ales. Albinii și I. Nistor. La sfârșitul ceremoniei I. P. Păcurar parochul Tiurului a rostit mulțimii publicului present un frumos panegiric, în care între altele făcend elogiul dlui Străjan l-a pus de model tuturor. După ceremonia din biserică a urmat sfințirea monumentului și apoi poménă la aprópe 200 persoane.

„Scandalul din Șișesci.” Cetim éráși în „Magyar Allam” din 31 Aug.: „Ziua de S. Măria mare, carea în Șișesci e serbătórea bisericii, întră adevér érá nu s'a putut ținé. Nu mai puțin de o companie de gendarmi au ieșit. Gendarmii au împedecat ori ce cult dumnezeesc, și biserică a rémas închisă totă ziua. Liniștea comunei firesce că e turburată în măsura cea mai mare. Până când în cestiunea acesta nu primim informațiuni autentice, nu aducem judecată, că pentru stările acestea scandalóse cine pórtă răspunderea. Înse din nou accentuăm, că acesta e precedentul cel mai primejdios spre împedecarea exercitiului liber al religiei, și chiar din respect la acesta apasă răspundere grea pe acela, carele a dat prilej la starea acesta nefericită.”

† **Iosif Hossu** a repausat în Buda-pesta alaltă ieri în urma unui atac de apoplexie de inimă. Repausatul s'a născut în 1825 ca fiu de preot român gr. cat. După o carieră variată și förte activă de profesor în Blas, oficial comitatens în Cluș, deputat dietal și șef de secțiune în ministeriul afacerilor interne în 1870 a ajuns vicepresident la esactoratul de stat și în oficiul acesta l-a ajuns și mórtea. Foile din capitală îi binecuvîntă amintirea lui ca a unui model de oficial zelos și conscientios. Legături strînse l-au legat în tot de una și de Blas. El a fost unul din cei mai zeloși membri ai directoriului fundațiunii Șulufane, și noi ne dedaserăm a-l saluta în fiesce care an pe câte va zile în Blas. Repausatul a dorit, să fie înmormîntat la moșia sa din Giulatelec. La înmormîntare s'a dus din Blas prepositul nostru capitular Ioan M. Moldovan.

Cas de mórte. *Masimilian C. Codarcea* paroc și v.-protopop al Pogăceleii a repausat în 29 August 1897 în anul al 61-lea al etății și al 33-lea al preoției.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Fragmente liturgice.

I.

Despre venerarea Crucii.

„Apoi zice Diaconul: Binecuvîntă, Dispunătorile. Și după ce preotul împlinesce Binecuvîntatul (*Εὐλογητόν*) șel.“

Așa se începe Proscomidia Liturgiei noastre. În biserica răsăritenă grecescă ori ce funcțiune liturgică de sine stătătoare se începe adică cu vre o formulă de binecuvîntare, prin care Dumnezeu se chemă întru ajutoriu. Isvorul tuturor darurilor este Dumnezeu, și de la el se pogoră „tota darea cea bună și tot darul desevărsit“, era preotul e numai ministrul și economul mijloacelor de mântuire, pe cum zice s. Paul: „Așa să ne socotescă pe noi omul, ca pe nisce servi ai lui Christos și ispravnicii ai tainelor lui Dumnezeu“ (I Cor. 4, 1). Asta va să o exprime folosirea acestor formule de binecuvîntare la începutul funcțiunilor liturgice.

În biserica noastră dintre formulele acestea de binecuvîntare cea mai folosită e: „Bine este cuvîntat Dumnezeul nostru, tot de una, acum, și pururea, și în vecii vecilor. Amin.“ De aceea are să se scie, că ori unde se prescrie în cărțile noastre liturgice, că preotul să binecuvînte sau să facă Binecuvîntatul (*εὐλογεῖν* sau *ποιεῖν Εὐλογητόν*), și nu se adauge cu o cale vre o altă formulă, carea să o rostescă preotul făcînd Binecuvîntatul, tot de una are să se rostescă formula acésta.

Tipicul cel scris al bisericii noastre nu ne spune, dacă preotul are să însoțescă Binecuvîntatul cu vre un semn sensibil. Ne-o spune înse acésta tipicul cel nescris, dară conservat în praxa generală a bisericii. Deja despre creștinii timpurilor celor mai vechi scim, că ei nu începeau și nici nu închiau nici o rugăciune fără de semnul sfintei cruci. Așa deci și în cazul de față, pe cum ne spune praxa generală a bisericii, are preotul, să însoțescă cuvintele Binecuvîntatului cu semnul sfintei cruci și a nume însemnându-se cu el pe sine însuși.

Șiint este, că sfînta cruce a fost mijlocul mântuirii noastre. Ea este isvorul darului, celui ce șterge păcatele omului și-l sfințește. În forțe multe chipuri și cu tot prilejul se silesce biserica a exprima în cântările sale credința acésta a sa. „Bucură-te, Cruce purtătoare de viață, raiul cel frumos al bisericii, pomul nesticăciunii, carele ai înflorit nouă desfătarea mării celei eterne, prin carea se alungă taberele dracilor, și împreună se veselesc cetele îngerilor, și adunările credincioșilor serbeză; armă neînvingătoare, întărirea cea nesticată, învingerea împăraților, lauda preoților.“ „Bucură-te, Cruce purtătoare de viață, semnul cel neînvingător al pietății, ușa raiului, întărirea credincioșilor, zidul cel din prejurul bisericii; prin carea s'a perdut blăstemul, și a încetat și s'a înghițit puterea morții, și ne-am înălțat de pe pămînt la celea ceresci, armă neînvingătoare împotriva dracilor, mărirea martirilor, podoba cuvioșilor.“¹⁾ „În raiu prin lemn a răpit omenilor inimicul odinioră îmbrăcăminte, pentru mîncare aducînd mörte, era lemnul crucii înfigîndu-se în pămînt le-a adus omenilor îmbrăcăminte de viață, și întrégă lumea s'a umplut de totă bucuria.“²⁾ Din cauza acésta biserica nu încetază a provoca pe credincioși la venerarea sfintei Crucii. „Veniți, credincioși, să ne închinăm lemnului celui de viață făcătoriu, pe carele Christos Împăratul mării de bună voe mâniale întindîndu-și ne-a înălțat la fericirea cea dintăi, pe cari mai înainte inimicul prin dulceta amăgindu-ne alungați de la Dumnezeu ne-a făcut. Veniți, credincioșilor, să ne închinăm lemnului, prin carele ne-am învrednicit a sfărma capetele nevădușilor inimici. Veniți, toate moștenirile nemurilor, crucea Domnului cu cântări să o onorăm.“³⁾ Lucru firesc deci, că pentru creștinii crucea a fost dintru început și în tot de una obiectul unei venerațiuni de tot deosebite. Ei dintru început se siliau a imita esemplul Apostolului, celui ce a scris: „Era mie să nu-mi mai fie a mă lauda, fără numai în crucea Domnului nostru Isus Christos, prin carele mie lumea s'a restignit, și eu lumii“ (Ef. 6, 14). De aceea păgânii și numiau pe creștinii în batjocură „închinători

ai crucii“.¹⁾ În batjocură, căci crucea pe vremea aceea era unelta celei mai rușinoșe pedepse de mörte, era unelță de ocară. De aceea a putut scrie s. Pavel: „Noi predicăm pe Christos cel restignit, Îndeilor adică smintelă, era Elinilor nebunie“ (I Cor. 1, 23). Păgânii mergeau așa de departe cu batjocura asta, căt desemnau un asin, simbolul nebuniei, restignit pe cruce și ziceau, că creștinii aceleia i-se închină. Înse pe creștinii batjocura asta de loc nu-i turbura, căci „Christos cel restignit“ era „celor chemați Îndeilor și Elinilor“ nu smintelă, ci „puterea lui Dumnezeu“, și nu nebunie, ci „înțelepciunea lui Dumnezeu“ (I Cor. 1, 24). Crucea pentru creștin însamnă „faptul iubirii celei negrăite a lui Dumnezeu față cu omenii și este simbolul mulțimii celei mai mari a îndurării dumnezeesci“.²⁾

Credincioșii se și îngrijau de aceea, ca ei să-și aducă căt se pöte de des a minte de iubirea lui Dumnezeu și a celui Restignit, de mântuirea, ce a isvorit omenimii din cruce, și de datorința de a se restigni lumii. Ei se însemnau cu semnul sfintei cruci ori primiau de la persoanele liturgice însemnarea acésta ori se puneau pe sine și tote ale sale în chip vizibil sub scutul crucii și erau convinși, că ei prin acésta se apropie de Mântuitoriu și se fac părtași în darul și scutul lui. Usul acesta al creștinilor e străvechiu. Unii vor să-l derive de-a dreptul de la Christos. O părere evlaviöasă susține a nume, că Christos, când mai înainte de înălțarea sa „i-a scos pe ei (pe Apostoli) a fără în Vitania și ridicându-și mâniale sale i-a binecuvîntat pe dînșii“ (Luc. 24, 50), să-i fie binecuvîntat cu semnul sfintei cruci. Alții susțin cu s. Vasiliu cel Mare³⁾ cel puțin atăta, că usul acesta se derivă din tradițiune apostolöscă. Adevărat că nu avem mărturiu, cari să o dovedescă acésta până la evidentă, dar atăta totuși scim, că s. Pavel nu voia, să se laude întru nimica, „fără numai în crucea Domnului nostru Isus Christos“ (Ef. 6, 14), că s. Apostol Andrei nu prețuia nimica mai pe sus de căt crucea, pentru că ea a fost sfințită prin trupul lui Christos,⁴⁾ și că creștinii deja pe vremea aceea sciau prea bine, căt de multe și mari grații cuprinde acest semn.⁵⁾ De aceea deja în timpurile cele dintăi ale bisericii pe cei ce se insinua, că vor, să primescă religia creștină, episcopul îi însemna cu semnul crucii pe frunte și prin acésta îi înșira în ceta catichumenilor. De aceea îi învățau pe catichumeni și pe cei ce nu de mult se luminaseră, adică primiseră botezul, ca ei să repetescă a dese ori semnul acesta. „Însamnă-ți numai fruntea cu crucea, pentru ca dracii vödend acest semn cu adevărat împărătesc să tremure și să fugă,“ ast fel învăța s. Ciril din Ierusalim pe catichumeni. „Să nu ne rușinăm a mărturisi pe cel Restignit! Să facem cu încredere semnul crucii cu degetele pe frunte și pe tote, pe pâniale, cari le mîncăm, pe pocalele, cari le bem, la intrare și la ieșire, înainte de somn, la culcare și la sculare, la umblare și la odihnă. Döră acésta este arma cea mare de apărare, carea cei lipsiți pot să o albă pe nimica, cei slabi pot să o albă fără de ostentelă, de öre ce Dumnezeu ne-a dat-o ca un dar, de semn al credincioșilor și de gröză a spiritelor celor rele: că întru dînsa triumfază credinciosul asupra lor, când se însamnă cu ea cu încredere; că ei vödend crucea își aduc a minte de cel Restignit. Nu despretui semnul acesta din causă, că ți-s'a dat pe nimica, ci chiar de aceea venerază pe binefăcătoriu cu atăt mai virtos.“ El poftescă și aceea, ca credincioșii să nu începă nici o disputare cu cei necredincioși, fără ca să se însemneze mai întâi cu semnul crucii, căci acésta e arma cea mai puternică împotriva inimicilor. „Căci cel ce aci a fost restignit, e sus în cer. Dacă cel restignit și înmormîntat ar fi rămas în mormînt, atuncia pöte că am avé, să ne rușinăm; dar acuma, după ce a înviat, nu avem, să ne rușinăm de semnul lui de învingere.“⁶⁾ Pe lângă însemnarea cu semnul crucii se botezau neofiiți, se exorcisau cei îndrăciți, se împăcau penitenții cu Dumnezeu și cu biserica, se consacrau episcopii, se binecuvîntau căsătoriile, se mângăiau bolnavii, se aducea sfînta

¹⁾ Tertul. Apol. 16; s. Io. Chrisost. hom. 2. in ep. Rom. n. 6.

²⁾ S. Ioan Chrisost. l. c.

³⁾ L. de Spir. saucto cap. 37.

⁴⁾ „Salve crux, quae per corpus Christi consecrata,“ aü fost cuvintele lui înainte de restignirea sa întimplată în Patras. Epist. presbyter. Achaiae de martyrio s. Andreae ap. Gallandium Bibl. Vet. Patr. T I. fol. 162.

⁵⁾ „Sciunt optime fideles, quantas in te gratias habes.“ Tot acolo.

⁶⁾ Catech XIII.

¹⁾ Triod, Sămbătă a 3. sept. la Priveghiare.

²⁾ Triod, Dum. a 3 sept la Mân.

³⁾ Triod, tot acolo.

mai iute, — cu alte cuvinte ei toți patru alergaseră ca un singur cal.

„Azi după amezii, șeicile, voiți să-ți restituiesc pe Siriū.“ La cuvintele acestea bătu Ben Hur grumazii bătrânului fugariū.

„Voiți să-ți restituiesc și să încep cu căruța.

„Așa de iute?“ întrebă șeicul.

„La cai ca aceștia ajunge o zi, bunule șeic. Ei nu știu de frică; ei au minte de om și se deprind bucurios. Acesta, — el scutură frinele pe spinarea celui mai tânăr din cei patru, — „tu l-ai numit pare-mi-se Aldebaran, — e cel mai iute; la o răită în drumul de alergare ar întrece pe cei alalți cu lungimea sa întreită.“

Ilderim își scărpină barba și zise cu ochi lucitori: „Aldebaran e cel mai iute; dară care e cel mai zăbavnice?“

„Acesta.“ Ben Hur scutură frinele de-asupra lui Antares. „Dar el va învinge, căci, — veți, șeicile, — el totă ziua va alerga, cât de iute numai poate, — totă ziua, și când va sfîși soroze, el va ajunge iute la cea mai mare.“

„Eră ai dreptate,“ zise șeicul.

„Numai de una sînt îngrijat, șeicile.“

Șeicul se făcu îndoit de serios.

„În setea sa de învingere un Roman nici când nu poate să-și păzescă onoarea curată. La jocuri, — iea a minte, la tôte, — apucăturile Romanilor sînt nenumerate; la alergări cu căruțe neonestitatea lor se estinde la tôte, — de la cal la cărmuitoriū, de la cărmuitoriū la stăpân. De aceea, bunule șeic, grijesce-ți bine proprietatea; de acuma și până după alergările de întrecere nu lăsa pe nici un străin nici măcar să vadă caii. Dacă vei să fii chiar sigur, atunci mai fă una și-ți păzescă cu mână intrarmată și cu ochi neadurmiți; atunci apoi nu mă tem de rezultat.“

La ușa cortului descălecară.

„Ce ai zis, se va face în tocmă. Pe gloria lui Dumnezeu, nici o mână, carea nu e a unui credincios, nu se va apropia de ei prea tare. De sară voiți posta paznic. De altmintea, fiule al lui Arriū,“ — Ilderim scose pachetul și-l deschise încetinel, în vreme ce se duseră la divan și se aședară pe el, — „fiule al lui Arriū, privesce aici și-mi ajută cu știința ta latinescă.“

El întinse lui Ben Hur epistola.

„Aci, cetesce — și a nume tare, și tradu cuprinsul pe limba părinților tîi. Limba latinescă e o grôză.“

Ben Hur era voios și fără de nici o grijă începu, să cetescă. „Messala lui Grat!“ Se opri. Un presimț îi mână sângele cătră inimă. Ilderim îi observă întăritarea.

„Ei bine; voiți, să aștept.“

Ben Hur se scusă și începu din nou, să cetescă. E de ajuns, să amintim, că scrisoarea era una din cele două copii ale epistolei, cari le trimisese Messala lui Grat cu atăta precauțiune în dimineta după orgia din palat.

Alineatele cele dintăiū meritaū intru atăta, să le bage în samă, intru cât dovediaū, că auctorul lor încă nu și-a lăpădat firea sa bațjocuritoare. După ce Ben Hur trecu preste ele și ajunse la cuvintele acelea, cari aveaū să improspeteze memoria lui Grat, glasul lui trēmura, și el se opri de două ori, pentru ca să-și redobîndescă stăpănirea de sine. Făcându-și o sfortare puternică continuă a

ceti: „îți mai reamintesc,“ așa cetia, „că tu ai adăpostit atunci familia într'un chip,“ — aci se opri din nou și răsuflă adânc, — „cât amîndoi am gîndit, că planul promite efectul cel mai bun pentru scopurile, ce le aveam înaintea ochilor, adevă spre a face, ca familia aceea să amuțescă și să ajungă la o mörte neevitabilă, dară frăscă.“ Aci Ben Hur nu se mai putu stăpăni. Epistola îi cădu din mîni, și el își acoperi fața.

„Ele sînt mörte, — mörte. Eu singur am rămas în viață.“

Șeicul fusese până aci martorul mut, dar compătimitoriū al chinurilor tinărului. Acuma se sculă și zise: „Fiule al lui Arriū, e al meu rîndul, să te rog de iertare. Cetesce epistola singur. De cum va vei fi destul de tare, ca să-mi împărtășesci restul, trimite, să mă cheme, și mă voiți întörce.“

El părăsi cortul, și nici o altă faptă din totă viața lui nu-i servia mai mult spre onore de cât acesta.

Ben Hur se aruncă pe divan și se aruncă pradă sentimentelor sale. După ce s'a mai făcut stăpân preste ele, își aduse a minte, că o parte a epistolei încă nu o cetise. Ridică epistola și ceti mai de parte. „Îți vei aduce a minte,“ zicea Messala mai de parte, „cum ai purces față cu mama și cu sora criminalistului; eră dacă acuma dorese a afla, că ore mai trăese ele ori au murit —“ — Ben Hur se îndreptă, ceti încă o dată și încă o dată și erupse apoi în strigarea: „El nu știe, dacă ele sînt mörte! El nu o știe! Binecuvîntat să fie numele Domnului! Mi-a mai rămas sperare!“ Ceti propoziția până în sfârșit și găsi într'insa întarire așa, că putu ceti cu bărbăție epistola întregă.

„Ele nu sînt mörte,“ zise după câtă va cumpănire, „ele nu sînt mörte, căci el altmintea ar fi aflat, că ele au murit.“

Ceti epistola încă o dată cu luare a minte și se întări în părerea acesta. Apoi porunci, să cheme pe șeicul.

„Când veni la primitoriul tîu cort, șeicile,“ zise liniștit, după ce Arabul se aședase, și după ce rămaseră numai ei de ei în cort, „nu avu intenția de a grăi despre mine mai multe, de câte îți puteau dovedi, că eu am deprindere de ajuns, pentru ca să fiu vrednic, ca să-mi incredințezi caii tîi. Nu aveam voea de a-ți spune istoria mea. Înce imprejurările, cari au făcut, ca epistola să ajungă în mînilor mele, sînt așa de extraordinare, cât aflu, că e de lipsă, ca să-ți incredințez tôte. Asta-mi este voința cu atăt mai virtos, fiind că aflu din epistolă, că pe noi pe amîndoi ne amenință același inimic, și prin urmare avem să ne apărăm împreună împotriva lui. Voiți să-ți cetesc și să-ți tâlcuiesc epistola; după aceea nu te vei mira mai mult, că am fost așa de mișcat. De cum va m'ai ținut de slab și copilăros, după acesta mă vei scusa.“

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

„Manual pentru usul necroscopilor comunali“ de Ștefan Erdélyi, o cărtică de 119 p. format de buzunar, forțe de lipsă inspectorilor de morți de prin comune. Necesitatea cărții acesteia a fost forțe simțită, și cei interesați vor beneficia mult de ea. Felicităm pe dl Erdélyi de buna idee, ce a avut cu tipărirea ei.

„Istoria universală pentru școlile secundare, evul nou“ de Vasile Goldiș, form. 8° XVII+258 pag.

„ABC, carte de cetire pentru elevii clasei I.“ de Ios. Moldovan, Ștefu. Boșcaiu, Groșorean și Vancu, o cărtică de 66 pag.

„Poeme pentru copii“ de N. Țiucu, un elegant volum de 120 pag., care conține poeme drăgălașe, forțe morale, potrivit ca premiū pentru școlarii buni.

„Convorbiri literare“ Nro 8 cuprinde: Al. Antemireanu, Zina de pe tărîmul florilor. — Nicolae Basilescu, Parisina (tragedie în cinci acte). — M. N. Burghela, Despot Vodă ereticul, Domnul Moldovei (1561—1563) studiu istoric. — G. Murnu, Libertate (poesie). — Const. N. Mateescu, Corbea (poesie populară). — Dr. Iv. D. Șişmanoff, Însemnătatea și teoria etnografiei bulgare (trad. din bulgăresce de Gh. Mărculescu). — Titus Dordea, În nopțile albastre (poesie). — G. Murnu, Sub streșină. . . (poesie). — Titus Dordea, Fof de trandafir (poesie). — Revista publicațiilor.

La tipografia seminarială se ată de vîndare:

Legile politico-bisericesci din 1894 și 1895

împreună cu respectivele ordinațiuni ministeriale, traduse, edate și comentate la ordinul Prevenieratului Consistor mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș. Prețul unui exemplar broșurat e 1 fl. 20 cr. v. a. + pentru porto 10 cr.

Credem, că nu mai e lipsă, ca să atragem atențiunea clerului nostru asupra acestui op. Fără de cartea acesta nici un preot nu poate, să se acomodeze în deosebitele sale agende, după ce prin legile politico-bisericesci s'au schimbat tôte raporturile de drept privitor la căsătorie. Tocmai de aceea credem, că nu va fi oficiu preoțesc, din care să lipsescă această carte, în care se află tôte cele, de câte are trebuință preotul în urma situațiunii nouă create prin legile aceste.

Înstituțiunile calvinesci

în biserica romănescă din Ardel,
fazele lor în trecut și valoarea în presente.

Studiu istorico-canonic de Dr. Alexandru Grama. — Opul constă din XVI+476 pag. 8° mare și se poate procura cu prețul de **3 fl.** la **Tipografia seminarială în Blaș** (Balázsfalva).

Editor și redactor răspundător:
Dr Victor Szmigelski.

Escriere de concurs.

Prin acesta se escrie cu terminul de 15 Septembrie concurs pentru ocuparea postului de învățator de la șola comunală din Orlat.

Emoluminte: a) 300 fl. v. a. salar anual; b) 60 fl. relut de lemne; c) 50 fl. relut de cartir; d) 20 fl. relut de grădină. Suma: 430 fl. platinți din alodiul comunal în rate lunare anticipative.

Doritorii de a ocupa acest post au să-și înainteze rugărilor la subscrisul, prin cari să dovedescă, că posed perfect limba română în vorbire și scriere, apoi avînd să formeze cu copiii de șola cor bisericesc, că sînt destoinici în cântările și ritul bisericii gr. cat.

Orlat, 29 August 1897.

Dion. P. Decoi
președintele sen. scol.

(26) 1—2